

alaprajzú kemencét is, a munkagödrével együtt, ettől nem messze pedig egy falcsontot találtunk, melynek iránya bizonytalan, de valószínűleg É-D-i. Az árok K-i felében viszont egy sír került elő, melybe egy 5. századi pre-hunkori előkelő asszony felékszerezett tetemét fektették. A nő vázán többek között egy fibulapár, egy csont tűtartó, egy gyöngyökkel kirakott tarsoly, egy kés és egy övcsat helyezkedett el.

Az árok K-i végében egy kora újkori kisméretű sütkemencét is sikerült feltárnunk.

Az erőd belső területén, egy Ny-K irányú kutatóárkot helyeztünk el, a korábban lokalizált Ny-i erőd fal (Visy Zsolt 1972-es kutatása) közelében. Az árokban jelentős mélységű kora újkori bolygatást észleltünk, a Bottyánsánc és a hozzá kapcsolódó, belső épületek elszenesedett gerendamaradványait is sikerült dokumentálnunk. A római kori struktúrákat egy É-D-i irányú fal, és több nagy kiterjedésű járószint, valamint omladékok jelezték, melyek egy, az 1972-ben talált Ny-i falhoz kapcsolódó újabb késő római épülethez tartoztak. Mivel 2 sorban előkerültek cölöplyukak is a fal irányára merőlegesen, valószínű, hogy az egykori gabonatarló helyiséget találtuk meg. A cölöplyukak a korábban erőd falnak meghatározott kőfalig tartanak, így feltételezhető, hogy az egykori horreum ráépült az erőd falra. A kutatóárok gazdag római kori leletanyaga (viseleti tárgyak, katonai felszerelés, érmek) mellett jelentős számúnak mondható a kora újkori emlékek száma is (edények, libertás, ágyúgolyó). Itt kell megemlítenünk az ásatási idény legjelentősebb leletét is, egy aranyozott bronz krisztogrammos sisakveretet, amely a paksi térség első kora kereszténységre utaló emléke.

Lussonium, vicus

2009-ben már végeztünk kutatásokat a Bottyánsánc É-i részén, az erődtől és a legkülső ÉNy-i fossától É-ra elhelyezkedő alacsonyabb teraszos területen, a majdan megépítendő látogatóközpont helyén. Ettől a területtől É-ra azonban újabb szórványos leletanyag került elő, melyek indokoltá tették a terület további vizsgálatát. A Sánc-hegy ÉK-i lejtőjén a római kori erőd helyreállított kapujához felvezető betonút mellett ezért egy újabb É-D irányú kutatóárkot helyeztünk el. Az árokban falmaradványokat, építőanyagot (faragott köveket, habarcsot, római téglatöredékeket), freskó- és vakolattöredékeket, jelentős mennyiségű római kori kerámiát, valamint fémtárgyakat és állatcsontot is gyűjtöttünk. A kutatóárokban megfigyelt jelenségek és előkerült leletek nagyobb kiterjedésű római kori település É-D irányú megbolygatott maradványaira utalnak. A településnyomok a Sánc-hegy római kori topográfiai adatainak tükrében, az erődtől, az erőd védőárkaitól É-ra elhelyezkedő polgári településhez, az É-i vicushoz kapcsolódhatnak. A feltárás után egy É-D irányú, vékony fal nyomait találtuk meg, melyet helyenként megsemmisített egy korábbi bolygatás. Mivel a falnak csak egy része került elő, bizonyosra vehető, hogy további

szakaszai a kapuhoz felvezető betonút alatt találhatóak, melyet azonban nem volt lehetőségünk elbontani ebben az évben. Nyugati irányban 1,5 m-re rábontottunk a fal irányára merőlegesen, azonban régészeti objektumokat nem, csupán leletanyagot találtunk. Legjelentősebb leletünk egy csaknem ép állapotban előkerült római antefixum volt, melyet a kutatóárok D-i részén, a fal közvetlen közelében találtunk meg.

Az É-i vicus kutatására ezt megelőzően az 1960-as évek végén került sor, amikor a Sánc-hegy ÉNy-i részét kutatták. Ezek a kutatások a római települést sikeresen lokalizálták, ám kiterjedésére és szerkezetére vonatkozólag nem álltak rendelkezésünkre információk. A most előkerült maradványok rendkívül fontosak, hiszen előkerülésük révén bizonyossá vált, hogy a vicus a Bottyánsánc É-i lejtős, teraszos területének egészére kiterjed.

Lussonium, római temető

2010. évi feltárásaink másik helyszíne a római kori temető volt, melyet 2009-ben sikerült lokalizálnunk az erődtől ÉNy-ra fekvő dombháton. Az ásatás alapterülete mintegy 350 m² volt ebben az évben. A humuszréteg eltávolítása után 40 sírra utaló, téglalap alakú folt rajzolódott ki, ill. egy sekély vékony árok; ezek közül 2010-ben 19 sírt és az árkot tártunk fel. A sírok tájolása, egy-két kivételtől eltekintve, ÉÉNy-DDK, a sírok lekerekített, ill. szabályos téglalap alakúak, átlagos mélységük a jelenkori talajszinttől számítva 70–100 cm. Valamennyi sírra már bolygatott állapotban találtunk rá, a vázak megmaradt részei nyújtott helyzetben helyezkedtek el, a karok eredeti elhelyezkedése minden esetben bizonytalan. A feltárt sírok közül egyetlen esetben találtunk terméskövekkel és téglával kirakott oldalfalat, a többi földbe mélyített, esetenként padkás. Mellékletre nagyon kevés sírban akadtunk, ezek üveg- és kerámiatöredékek, vasszőgek és kapcsok, kevés gyöngy, ill. egy-egy érme és bronz hagymafejes fibula került elő a vázak mellől, ill. a sírföldből.

A kutatást 2011-ben folytatjuk.

A rendkívül jelentős számú leletanyag a paksi Városi Múzeumba került.

VÁRADYNÉ PÉTERFI ZSUZSANNA – SZABÓ ANTAL

381. Paks határa

(Tolna megye) Kö, Kú

Dózsa Gy. u. 23–25. (KÖH 74839): A paksi főutcának a Táncsics utcai körforgalom és a Kereszt utca közötti szakasza átépítéséhez kapcsolódóan 2010 áprilisa és augusztusa között szakmai felügyeletet folytattam. Régészeti jelenséget mindössze két, az átlagos mélységű földmunkáknál mélyebben megbolygatott helyen rögzítettem. A Dózsa Gy. u. 23. előtt ásott 1,8×1,8 m alapterületű, kb. 2,5 m mély akna alsó fél métere leletes kultúrreteget vágott át, alján íves szélű, 20–40 cm széles késő középi objektumrészletet bontottam ki. A Dózsa

Gy. u. 25. sz. ház előtti aknaszerű rábontás metszetében, a felszíntől kb. 2 m-re előbukkant a szomszédos akna falában már megfigyelt, kb. 50 cm vastag, barna, kemény, sárga homokfoltos, kevés késő középkori cserpet tartalmazó réteg.

Dunakömlőd, Űrge-hegy Ny-i lába (KÖH 74841): Lakossági bejelentésre augusztus 18-án a Vörösmalom-völgyben, az Űrge-hegy Ny-i lábánál húzódó, É-D irányú erdősáv tövében egy vízmosásban kb. 100 m hosszan több csoportosulásban jelentős mennyiségű, az eső által kimosott fémtárgy került elő. A tárgyak részben kétségtelenül régészeti korúak: 17 századi érmek (II. Mátyás, II. Ferdinánd), egy akce, ólomgolyók, vaskéstöredékek, vasszögek, párizsi kapcsok, fülesgomb stb. A vízmosásból mindössze néhány korongolt, valószínűleg inkább újkori kerámia került elő, a vízmosás feletti keskeny kukoricásban csak néhány kődarabot figyeltem meg.

Gárdonyi u.–Arany János u. (KÖH 74849): A Deák F. u. 28–42. sz. házak fölötti löszfal stabilizációs munkáihoz kapcsolódó próbaásatás során helyi lakosoktól megtudtam, hogy a Gárdonyi u. 6. sz., ill. a szomszédos Arany János u. 3. sz. ház telkén az 1960-as években építkezéskor csontvázak kerültek elő, melléklet nélkül, nyújtott helyzetben. Az 1970-es évek elején, az Arany János utca aszfaltozásakor sírokat dúltak szét, egy II. Mátyás-denárt találtak.

Gárdonyi-kilátó (KÖH 74881): A Deák F. u. 28–42. sz. házak fölötti löszfal stabilizációs munkái kapcsán előírt próbafeltárást a házak felett, a Gárdonyi kilátó tövében elhelyezkedő, keskeny, füves sávon összesen 16 m² felületű kutatóárok feltáráásával végeztem el 2010. június 29–30-án. A kilátó alatti sáv É-i részén középkori objektumokat tártunk fel (gödör, árok, cölöplyuk), az ettől D-re nyitott három árokban két bizonytalan korú cölöplyuk jelentkezett, ötödik árkunk pedig csak az újkori feltöltés létét igazolta.

K. NÉMETH ANDRÁS

382. Palotabozsok, Paraszt-földek (KÖH 68577)

(Baranya megye) A

2010. július 12–16. között a Horvát Transzit gázvezeték-fektetés földmunkái a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat régészeti megfigyelése mellett zajlottak. A HT-63 jelű lelőhely feltárása 2009 novemberében már megtörtént; most újabb 313 m² bizonyult régészetileg pozitívnak. A lelőhely a Palotabozsok–Somberek, valamint a Szebény–Szűr műút között, az M6 autópályától K-re található. A terület K-i végén két kemence maradványa került elő és három határozott sírfolt mutatkozott. A terület Ny-i végén egy árok zárta az objektumok sorát. A leletanyag a már korábban feltártakkal azonos, tehát avar kori.

LIGNER JÁCINT

383. Palotabozsok, Szarvas-hegy (KÖH 25003)

(Baranya megye) U, R, B

2010 folyamán több szakaszban, több részterületen folytattunk megelőző feltárást, ill. régészeti megfigyelést a Városföld–Drávaszerdahely között építendő gázvezeték-fektetés földmunkával érintett területen. A lelőhely a Palotabozsokot Somberekkel összekötő műúttól K-re, Palotabozsok település Szarvas-hegy nevű határrészében, az itt futó kisebb, É–D irányú vízfolyás kanyarulatától Ny-ra, egy kisebb, összefüggő erdősáv melletti meredek domboldal aljában található.

Április 9–27. között 2 régészeti objektumot tártunk fel. A lelőhelyrész K-i végében a patak felé közeledve a talajvíz mintegy 1 m magasan állt a lehumuszt szelvényben, emiatt már a 2. objektumot is csak részben tudtuk feltárni. A teljesen feltárt 1. objektum egy hatalmas munkagödör, amely leletanyaga alapján a bronzkori mészbetétes kerámia kultúrájának hagyatéka.

Április 21. és május 3. között a 058. hrsz.-ú ingatlanon kutattunk. A gázvezeték nyomvonalában lehumusztolt 439 m²-ből 120 m² volt régészeti objektumokkal fedett. Ezúttal a nyomvonalba eső, időközben kiirtott erdősáv területén folytattuk a 2009-ben abbahagyott kutatást. Két régészeti objektum került elő, az egyik még a domb tetején, ez a korábban azonosított badeni településhez tartozhatott. Mivel ez az objektum egy széles, csaknem 3 m mély, íves lefutású árok volt, a tavalyi feltárást során tett megfigyelésünk, miszerint a telepet körárokrendszer vette körül, újabb megerősítést kapott. A másik objektum egy nagyméretű, de sekély gödör volt, már a dombon túl.

Július 2–5. között a nyomvonal 138+074 és 135+496 km-szelvényei között a régészeti jelenségeket a korábban feltárt HT-58 jelű lelőhelyrészről K-re, egy patak túoldalán emelkedő domb oldalában észleltük. A nyesett 505 m²-nyi területből régészetileg pozitív 387 m² volt. Az újabban észlelt objektumok a pataktól mintegy 200 m távolságban kezdődtek csak, és szerény mennyiségű és minőségű, Starčevo vagy korai DVK leletanyagot szolgáltatottak. Az objektumok között a szemetesgödrök domináltak, de azonosítottunk egy kemenceomladékot is.

Munkatársak: Vadas Livia, Fenyvesi Anita, Németh Réka, Mrenka Attila, Simó Attila, Birkás Péter, Kulin Kitti.

LIGNER JÁCINT

384. Palotás, Hankó-völgy (KÖH 74601)

(Nógrád megye) U, B

2010. júliusban terepbejárást végeztünk Héhalom agglomeráció szennyvízcsatornázása kapcsán. A bejárt nyomvonal túlnyomó része mezőgazdasági művelésű területeken vezetett. Ebből következően több területen (a Bujáki-patak völgyében, a Palotás és Kisbágyon közötti